

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Disputatio Secunda De Religione Eclectica Seu Prudentum
ad Locum 1. Thessal. V.21**

**Hardtschmidt, Johann Nicolaus
Winter, Johannes Christoph**

Argentorati, 1705

VD18 11641991

§. 5

urn:nbn:de:bsz:31-105849

niuntur, qui singularem quandam, & politicam dexteritatem vel industriam esse arbitrantur; si latam illam & late vagantem religionem (quæ cordatioribus Germanis dicitur die *grosse Religion*) colunt; uti ex b. Chemnitio notat b. D. Danhau. l. c. p. 23. seqq. conf. varia hujus Universalissimi & Crassissimi Atheismi vel Syncretismi nomina & genera apud eundem l. c. p. 40. Recte hic Syncretismus Pseudo-politicus, Atheicus dicitur, & Machiavellicus, à Nicolao Machiavello, de quo b. Danh. Myst. Syncret. det. p. 10. ex Adam. Conzen. lib. 1. polit. c. 1. hæc notat: *Ejus (Machiaveli) decalogus inversus sic habet: (1.) Religio rationi status famuletur. (2.) Pietatem, quam non habet, præ se ferat. (3.) Religionem statui congruentem, falsis miraculis firmet. (4.) Religionem Ethnicam Christianæ præferat, (5.) credat virtutes si verè adsint, & servantur, perniciosas, si inesse putantur, fructuosas.* Hæc illa Religio Prudentum scilicet est, quæ crassissima species, verè est atheismus ad orcum dammandus.

§. 5.

Nec multò melior est secunda species, crassa Religio prudentum, die grobe Art/ wann man glaubt/ daß man alle Religionen/ nachdem es die Zeit und der Duss erfordert/ annehmen könne; cum quis credit, quod quis possit omnes accipere religiones, prout tempus & utilitas postulant. ita fictus Ermeling; ubi notamus, potuisse forte crassam respectu crassissima illam dici, quæ non simpliciter omnium Religionum confusionem tantum admittit, sed quarundam tantum, ut Judaismi & Christianismi, quæ commiscebant Nazareii, de quibus b. D. Bebelius Hist. Eccles. sæcul. 4. Tom. post p. 647. §. 18. Nazareii dum volebant Christiani esse & Judæi, nec Judæi erant, nec Christiani, judicio Hieron. Ep. XI. ad August. tales Symmachus & socij, qui indifferentissimum inter Christianismum & Ethnicismum statuebant: æquum est, dicebat Symmachus, quicquid omnes colunt, unum putari, eadem spectamus astra, commune cælum est, idem nos mundus involvit. Quid interest, qua quisq; prudentia verum inquirat? uno itinere non potest perveniri ad tam grande secretum. Talis erat crassus Syncretismus minus universalis Pseudo-Apostolicus, cujus autores erant dogmate *evangelij*, per mixti Evangelij & Legis Christi & Moysi, ac ideo novi Evangelij concionatores, inversores, Christi turbatores; vid. b. D. Danh. Myst. Syncret. p. 11. seqq.

§. 5.
Secunda
Species
die grobe
Art.

hic, inquam, minus universalis ratio Religionum & Syncretismi potuisset addi; sed non litigabimus; verum autorem sequemur, quando crassam illam vocat, cum omnes religiones pro ratione utilitatis quis se accipere posse putat, quod vocabulum omnium tamen admodum restringit & limitat c. 4. p. 18. sqq. tantum de Religionibus Christianis: durch das Wort Religion wil ich eben hier tam latè nicht verstanden haben alle Religionen/ als Judenthum/ Heydenthum/ Christenthum --- sondern ich verstehe die mancherley species, und die so genannte Religionen der Christlichen Religion/ als die Lutherische/ Papistische/ Reformirte &c. quæ explicatio omnino necessaria fuit: nec enim in cap. 2. ulli potuisset legenti in mentem venire, per verba alle Religionen/ intelligi tantum ita dictas inter Christianos, quam quis possit accipere, & utilitati suæ accommodare, cum de religione in genere antea dixisset. Est autem fundamentum hujus opinionis & Syncretismi, reverà Puccianismus, (juxta b. Bebel. Coll. Anti-Syncret.) quo statuitur omnes omnium religionum homines in sua quemq; Religione posse salvari, adeoq; virum quendam politicum omnium se religionum formis posse accommodare, si quid inde utilitatis, vel ad se, vel ad suam rempublicam speraverit redundaturum. Quem Syncretismum & Pseudo-Policum §. præced. diximus cum b. Danhavv. Myster. Syncret. p. 33. & p. 35. qui ex Luberto ref. hæc addit: Multi religionem tanquam inanes fabulas & terribilissima ad hominum animos percellendos excogitata ridere & subsannant: hi putant omnes contentiones de dogmatibus Christianæ doctrine tantum esse logomachias, & quia ipsi in corde suo omnem religionem rident, cumq; nullum alium ob finem prætendunt, quam ut emergant &c..

§. 6.

§. 6.
Die subtile
Art:
subtilis.

Tertiam speciem facit die subtile Art// ex omnibus religionibus eligendi id quod verissimum alicui videtur, was einem jeden am wahrhaftigsten deuchtet/ p. 12. conf. c. 5. Quæ species tertia præcedentium esse non videtur, sed ad sequentes & eclogariam potius referenda; & quemadmodum si per vocabula auf alle Religionen/ intelligantur simpliciter omnes, Christiana, Judaica, Ethnica, &c. est ferè impossibilis ipsi auctori visa, c. 5. p. 22. propter summam diversitatem harum religionum; ita

adeo

adeo est
mereatur, n
dolino, Che
quos autem
vel Ethnici e
deos: nam
liquid Juae
tanquam Ju
m à Christo,
denus Christ
mo sit, nihil
e.g. credat
jubum &c. cr
mea religion
quia in verbo
que hoc tant
quod unus ut
Christum, qu
& si quod cap
is, ut v.g. eti
nicus & ex lum
gionem non r
dine conform

Dividit e
Religionem, qua
Religion/ tan
nus erwehlet/
cum suum pro
suo tempore q
facile possibile
vel möglich ju
simpliciter (gar
etnis Religio
mentalibus a
num tantum